

^v**ČUSTVENA INTELIGENCA**

ČUSTVENA INTELIGENCA

ODNOSI MED VRSTNIKI

Avtorice:

IRIS POKLEKA KUMER	8. b
MARUŠA DOVNIK	8. b
NINA ZUPANC	8. b

Naslov šole:

I. OSNOVNA ŠOLA CELJE

Mentorica:

STANISLAVA FERJANC, prof.

Somentorica:

MARJANCA KLEPAC

KAZALO:

1. Povzetek	3
2. Uvod	4
2.1 Kdor hoče, najde pot	4
2.2 Biti čustveno inteligenčen	5
2.3 Kaj je čustvena inteligenca	5
2.4 Povezava med čustvi in razumom	5
2.5 Čustvena inteligenca in uspešnost	6
2.6 Zakaj za razvoj čustvene inteligence ni nikdar prepozno	6
2.7 Kako vidim sebe?	7
2.7.1 Kaj je samopodoba	7
2.7.2 Smo to, kar verjame, da smo	7
2.7.3 Samo izpolnjujoče prerokbe	7
2.8 Razvoj samopodobe	8
2.8.1 Telesni jaz	8
2.8.2 Socialni jaz	8
2.8.3 Duševni jaz	8
2.8.4 Otroku prisluhnite kot pomembnemu sogovorniku	9
2.8.5 Samo podoba v predšolskem obdobju	9
2.8.6 Šolarjeva samopodoba	9
2.9 Kako mladi oblikujejo svojo identiteto	10
2.9.1 Mladost - preskus vzgoje v otroštvu	10
2.10 Medsebojni odnosi	11
2.10.1 Samozavest	11
2.10.2 Odnosi z bližnjimi	12
2.11 Pomoč staršev pri čustveni vzgoji	12
2.12 Čustvena inteligenca	13
2.12.1 Nadzorovanje čustev	15
3. Metoda	16
4. Rezultati in ugotovitve	17
4.1 Primerjava po spolu dekleta	17
4.2 Primerjava po spolu fantje	28
5. Zaključek	39
6. Literatura	41
7. Priloga	

1 POVZETEK

Z raziskovalno nalogo Čustvena inteligenca – odnosi med vrstniki, smo hotele osvetliti problematiko s katero se soočamo štirinajst in petnajstletniki.

Mladostnikova razvijajoča osebnost se začne pri starših in se kasneje nadaljuje v šoli, vključuje pa tudi odnos in vpliv sovrstnikov. Čustvena opora družini je samoumevna, čustvena inteligenca med vrstniki pa poraja prijateljstva, ki vplivajo na občutek spoštovanja do samega sebe ali pa poraja dvom v nepopolnost.

Gre za številna vprašanja in težave, s katerimi se srečujemo na ulici, doma in v šoli. Pri nalogi smo izhajale iz hipoteze, da je odnos med vrstniki v primestnih šolah kvalitetnejši kot v mestnih.

Na vzorcu štirih šol (dve v primestnem in dve v mestnem okolju) se je na osnovi izvedene ankete v precejšni meri potrdila hipoteza, da je več pozitivnih čustvenih reakcij med vrtniki na primestnih šolah.

2 UVOD

2.1 Kdor hoče, najde pot

Sprašujemo se, kako je mogoče, da nekateri v vsakdanjem življenju oziroma tudi v šoli uživajo, drugi manj ali pa sploh ne.

Vsak med nami se različno odziva v kriznih situacijah, saj smo mladi v sodobni družbi zelo obremenjeni. Poleg šolskih obveznosti imamo še obšolske, zato je zelo pomembno, da kakovostno preživimo prosti čas. Vse to vodi v stresne okoliščine, ki jih mladi težko obvladujemo, zato je pomembno, da najdemo oporo v družini in pri prijateljih.

Mladi moramo odrasti v samozavestne in koristne člane družbe, a v to je treba vložiti veliko truda. Na prvem mestu je to za nas družina, ki je osnovna celica družbe in ti ponuja oporo ter občutek varnosti. V veliko pomoč so ti lahko tudi dobri prijatelji, ki jim včasih bolj zaupamo kot svojim staršem. Dobra komunikacija med starši in med nami je zelo pomembna. Tako lahko odrastemo v samozavestne posameznike le v zdravem in sproščenem okolju.

Posebna pomena je tudi sodelovanje naših staršev z učitelji, kadar se pri mladih pojavijo učne težave ali težave v zorenju. S skupnimi močmi lažje najdemo rešitev.

Naloga širše družbe in ustanov – od vrtca, šole do različnih svetovalnih centrov, je naučiti nas mlade strpnosti do različno mislečih in spoštovati pravico do drugačnosti. Različne oblike nestrpnosti, ki žal obstajajo tudi med nami, vodijo k nesporazumom in sporom. Teh je dandanes vedno več. Tako se moramo vsi truditi za boljše medosebne odnose, za sožitje in višjo kakovost življenja.

Pri vsem tem se nam je postavilo vprašanje, kako vzpostaviti pravilne odnose – najprej pri sebi - odnos do sebe in do soljudi, do živih bitij, do narave, do stvari, do dogodkov in do vsega, kar je v nas in okoli nas.

Ustavile smo se pri vprašanju: Kaj so pravilni odnosi? Ob navidezno enostavnem vprašanju, pravega odgovora nismo imele. V iskanju odgovora je nastala raziskovalna naloga, v kateri so nas vodila naslednja vprašanja:

- Zakaj se z nekom v razredni skupnosti hitro ujamemo, medtem ko se z nekaterimi ne moremo ujeti nikoli, čeprav smo z njimi že celih osem let.
- Zakaj znajo nekateri ohraniti mir in vedrino tudi v težki situaciji, medtem ko nekateri obupajo že ob misli na njo.

Oblikovale smo naslednji hipotezi:

- *Več pozitivnih čustvenih reakcij je pri vrstnikih, ki živijo na urbanem podežlju, saj velja zanje, da se več družijo v naravnem okolju in imajo manj obšolskih dejavnosti zaradi večje oddaljenosti od centra.*
- *Čustvene reakcije spola so enake tako v mestnem okolju kot na urbaniziranem podežlju.*

2. 2 Biti čustveno inteligenčen

Izhajamo iz misli, ki je zapisana v knjigi Mali princ:

»Kdor hoče videti, mora gledati s srcem. Bistvo je vedno očem nevidno«.

Antoine de Saint-Exupery

Biti čustveno inteligenčen v najširšem pomenu besede pomeni, da znamo v življenju vzpostaviti pravilne odnose. Najprej so to odnosi do samega sebe in do soljudi, do živih bitij, do narave, do stvari, dogodkov in nazadnje do tistega, kar je presežno v človeku ali zunaj njega. Kaj je pravilen odnos? Pravilen odnos je tisti odnos, ki vsem vključenim subjektom omogoča, da se spreminjajo, se učijo in postajajo boljši – z eno besedo, da rastejo (glej B. Novak Škarja, 2004, stran 6).

Čustveno inteligenčni ljudje se ne kažejo le navzven kot skrbni starši, dobri prijatelji, priljubljeni učitelji, temveč so tudi taki navznoter, to je v odnosu do sebe.

2. 3. Kaj je čustvena inteligenca?

Čustvena inteligenca je sposobnost pridobivanja in uporabe informacij čustvene narave, čustvovanja in čustvenega odzivanja ter obnašanja. Čustvena inteligenca je sposobnost sprejemanja odločitev, sposobnost obvladovanja in razumevanja čustev in stresov (jeza, žalost, trma,...), sposobnost braniti se pred nevarnostmi.

Del čustvene inteligence je tudi prevzemanje odgovornosti za svoje odločitve in dejanja ter njihovih posledic, je tudi spoštovanje do samega sebe, do svojih talentov in sposobnosti ter talentov in sposobnosti drugih ljudi ter nazadnje razvijanje ljubečih in sočutnih odnosov. (glej D. Schilling, 2000, str. 1-11)

Bistvo čustvene inteligence je, da znamo pravilno ravnati s svojimi čustvi in izkoristiti njihovo motivacijsko moč. Čustvena inteligenca ima v življenju večjo težo od same razumske sposobnosti.

2. 4 Povezava med čustvi in razumom

Narava čustev (glej B. Novak Škarja, 2004, str. 6, 7) ima svoje notranje zakonitosti, čeprav se nam zdi zelo nepredvidljiva. Vedno se čustva pojavijo z nekim razlogom, nikoli pa ne same od sebe. Razlog je lahko včasih razviden, drugič ne.

Na primer – če dobimo negativno oceno, vemo, zakaj smo žalostni. Če nas nekdo ne upošteva, smo lahko jezni, žalostni oziroma prizadeti.

Čustvo se vedno pojavi kot odziv na določene zaznave, predstave in pričakovanja v umu. Ko se pojavi neki občutek, je to povabilo duševnosti, da razišče življenjske vzorce. Razlog, da si

ob negativni oceni jezen, ali nekdo drug žalosten, je odvisno od tega, kakšne so pretekle izkušnje – izkušnje iz otroštva. Na dogodke smo se naučili odzivati na določen način.

Če se v nas pojavi jeza, pa nam je v otroštvu niso dovolili izražati, jo bomo zadrževali zase, vendar naj bo to dejanje zavestno. Če pa jezo potlačimo avtomatično, se neizražena čustvena energija lahko pokaže v pretiranem odzivu ali nenadzorovanem čustvenem izbruhu. Pokaže se lahko tudi kot psihosomatsko obolenje.

Pri razvijanju čustvene inteligence ne gre samo za čustva, temveč za razvoj celotne osebnosti. Človek se kot razumsko bitje s pomočjo čustev uči pravilnega odziva na različne življenjske situacije. Kdaj je naš odziv na določeno življenjsko situacijo pravilen, vemo le mi sami, saj imamo takrat občutek notranjega zadovoljstva in miru.

2. 5 Čustvena inteligenca in uspešnost

Predstava o tem, kdaj si uspešen, je za vsakega posameznika različna. Merilo uspešnosti je tvoj notranji občutek.

Notranji občutek (glej B. Novak Škarja, 2004, str. 7) ne meri uspešnosti z zunanjimi merili, ampak po tem, kako smo si s svojim življenjem razvili lastne možnosti in koliko smo sledili notranjemu smislu našega življenja.

Ena temeljnih kvalitiet, ki si jo pridobi osebnost z razvojem čustvene inteligence je, da občutka lastne vrednosti ne utemeljuje več na primerjavi z drugimi, temveč na lastnem notranjem občutku. Ob tem se posameznik sprosti pritiska, da bi moral biti tak kot drugi in drugim tudi dopušča, da so sami svoji.

Pri razvoju čustvene inteligence ne gre za to, da postanejo naša čustva inteligentna, temveč da postane inteligentno naše ravnanje z njimi. Človek sicer čustvuje, a je vendarle v svojem bistvu razumsko bitje. Človekov um se razvija iz čustvenega uma. Podvržen je različnim željam in čustvenim stanjem, preko logičnega uma, ki je zvest sam sebi, a pogosto izključuje druge, do empiričnega in intuitivnega uma, ki upošteva sebe in celoto, katere del je, pa naj gre za prijateljstvo, razred, družino, družbo ali svet kot celoto.

2. 6 Zakaj za razvoj čustvene inteligence ni nikdar prepozno?

Čustvena inteligenca je izjemno pomembna, saj lahko z njeno pomočjo bolje izkoristimo tudi razumske sposobnosti – intelekt. Današnja šola je bolj osredotočena na razvijanje učnih sposobnosti in osvajanje znanja kot na razvijanje čustvenih spretnosti. Znanje, ki je pridobljeno s šolanjem na tak način, pa premalo pripravlja otroke na izzive in priložnosti, ki jih prinaša življenje.

Dandanes otroci oziroma mladi čedalje bolj podlegajo problemom, kot so neuspeh v šoli, mamila, alkoholizem in kriminal. Vzrok za to niso pomanjkljiva inteligentnost, ampak moten nadzor nad čustvenim življenjem.

2.7 Kako vidim sebe

2.7.1 Kaj je samopodoba?

Je nekaj, s čimer se rodimo in nanjo nimamo bistvenega vpliva? Je pojav, ki je odvisen predvsem od okolja, v katerem živimo? Ali pa je samopodoba morda preplet vpliva okolja in lastnega mišljenja ter doživljanja samega sebe?

Samopodoba je (glej B. Trtnik, 2004, str. 12) vse tisto, kar mislimo o sebi, svojih sposobnosti, lastnosti, možnostih v življenju, o svojem telesu, uspehih in neuspehih. Sestavlja jo množica prepričanj, ki jih imamo o sebi. Temeljne predstave o sebi so kot nekakšna lupina, s katero je ovit osebni jaz. Sestavlja jo več plasti, ki se nalagajo v našem življenju. So bolj ali manj čvrste in vsaj nekatere največkrat precej neprepustne za svetlobo zavesti. Bolj ko so te plasti goste, bolj človeku onemogočajo, da bi izražal svoje resnično samospoštovanje.

Samopodoba zelo vpliva na to, kako se vedemo, kakšni so naši odnosi z drugimi, kaj poskušamo in čemu se izogibamo. Vsaka misel in vsako dejanje odseva način, kako vidimo samega sebe. Slika, ki si jo ustvarimo o sebi, je obarvana z našo izkušnjo, z uspehi in neuspehi, z mislimi, in z načinom, kako vplivajo na nas odzivi drugih. Če jemljemo to sliko za resnično, živimo znotraj meja, ki nam jih postavlja. Samopodoba zato odloča naš odnos do sveta, do življenja in do tega, kar bomo v življenju dosegli.

2.7.2 *Smo to, kar verjamemo, da smo.*

Veliko svojih prepričanj o sebi smo prevzeli zelo zgodaj. (glej B. Trtnik, 2004, str. 12) Majhni otroci lahko razumejo sebe in svet le tako, kot jim ga razložijo odrasli. Sporočila, ki jih sprejemajo, se vtisnejo v njihovo duševnost in razum. Na podzavestni ravni človekov um vsako informacijo sprejme dobesedno in to še zlasti izrazito v otroštvu. Tako je slaba samopodoba običajno posledica negativnih predstav in stališč o osebi, ki so nastale v zgodnjem otroštvu.

Predstave o sebi oblikujemo na podlagi novih izkušenj tudi še potem, ko smo že odrasli.

2.7.3 *Samoizpolnjujoče prerokbe*

Ko prevzamemo negativno ali pozitivno prepričanje o sebi, si ustvarimo tako imenovano samoizpolnjujočo prerokbo. (glej B. Trtnik, 2004, str. 12) To pomeni, da v življenju sami sebi dokazujemo, da to, kar je naše prepričanje, tudi drži. Tako se naše prepričanje o sebi utrjuje in deluje kot samoizpolnjujoča prerokba.

Primer:

Imam prepričanje o sebi, da mi nič ne uspe. Dobim negativno oceno in jo utemeljim tako, da mi je učitelj postavljajl pretežka vprašanja.

Vedeti moramo, (glej B. Trtnik, 2004, str. 12) da prepričanjem, ki jih imamo o sebi, nismo prepuščeni na milost in nemilost. Vedno imamo možnost, da jih spremenimo. Osebni in duhovni razvoj človeka vodita skozi proces spreminjanja številnih prepričanj, tudi tistih o sebi. Prav zato je pomembno, da razmislimo, kaj lahko storimo za izboljšanje svoje samopodobe ter povečanje samospoštovanja in občutka lastne vrednosti.

2. 8 Razvoj samopodobe

Posameznik je enkratna in neponovljiva psihofizična celota. Vse življenje sprejema informacije iz okolja, jih na svoj način preoblikuje in si gradi pojem samega sebe. Tako nastaja njegova samopodoba.

Samopodoba je kompleksna, saj vsebuje več vidikov jaza. Poudarjeni so trije vidiki – telesni, socialni in duševni jaz.

3. 8. 1 Telesni jaz

Ta se nanaša na podobo telesa (glej B. Ribič Hederih, 2004, str. 22) Od vseh teh vidikov se razvije najprej, okoli drugega leta. Prvi vtis se ustvarja ravno po zunanjih znakih posameznika, saj ima videz veliko vlogo. Telesni jaz močno označuje celotno samopodobo. V otroštvu je telesni jaz povezan z močjo, telesnimi spretnostmi. Mladostniki pomen telesnega jaza pretirano poudarjajo, zato je prav ta največkrat vzrok za njihovo nezadovoljstvo. Nasilno spreminjanje telesne podobe in poseganje v lastni videz adolescentom pušča posledice.

2. 8. 2 Socialni jaz

Socialni jaz je povezan s socialnim okoljem (glej B. Ribič Hederih, 2004, str. 22). Pomembni so družina, vrstniki, šola, razne družabne skupine. Otrok prevzema več socialnih vlog. Staršem je sin ali hči, sorojencem brat ali sestra, lahko je vnuk ali vnukinja, v šoli je učenec ali učenka, je prijatelj ali prijateljica. Vloge so povezane z določenimi pričakovanji, ki naj bi jih posameznik izpolnil. Za otroka je pomembno, kako je uspešen v komunikaciji, kako rešuje konfliktno situacije, kako se spoprijema s težavami, kakšno je njegovo vedenje v socialni skupini – ali je na primer prosocialno, ko je pripravljen pomagati drugim, ali je bolj egoistično, kjer otrok sledi lastnim koristim, ali pa je celo antisocialno, kar pomeni, da se neuspešno prilagaja, ker uporablja silo.

2. 8. 3 Duševni jaz

Psihološki jaz opredeljuje stopnjo posameznikovega poznavanja samega sebe, pričakovanja do sebe, kar označujejo cilji, ki si jih postavlja in samospoštovanje (glej B. Ribič Hederih, 2004, str. 22).

Psihološki jaz pogosto razrešuje naslednja vprašanja: kdo sem (ime, priimek, spol, narodnost, verska pripadnost, družabne skupine, kdo so moji starši, ali so moji starši, sem posvojen), kaj želim (nivo stremljenj, ki je povezan z sposobnostmi, izkušnjami), ali se cenim (nikoli mi ne bo nič uspelo, sem navadna zguba, uspešen sem, zmorem).

Otroci se lahko podcenjujejo, precenjujejo ali pa se ocenjujejo dokaj realno, glede na objektivne kazalce. Zelo je pomembno, da si znajo postavljati ustrezne cilje.

2. 8. 4 Otroku prisluhnite kot pomembnemu sogovorniku

Prvih šestnajst let življenja otrok ponotranja mnenje drugih o sebi, zato je pomembno, kako na oblikovanje samopodobe vplivajo starši in učitelji.

Razvojni psiholog Erikson je razvil teorijo razvojne identitete, razvoja jaza, ki jo nekateri vzporejajo z razvojem samopodobe, drugi pa kar z razvojem osebnosti.

Otrok je radovedno bitje. Radovednost postaja opazna prav v tem obdobju, saj otrok hodi in si želi samostojnosti. Odkriva svet okoli sebe in ga raziskuje. S tem je povezana želja po obvladovanju okolja. Otrok želi odgovore na vprašanja, ki starše, učitelje spravljajo v zagato. Otroku so pomembni komentarji in odnos do vprašanja od svojih staršev.

Če otroku prisluhnejo starši kot pomembnemu sogovorniku, je njihov vpliv na razvoj samopodobe močnejši kot odgovor sam. Če starši otroka podprejo v njegovem razmišljanju in ravnanju, se bo otrokova samostojnost razvila prej, kot če bi ga omejevali in pretirano uveljavljali svojo starševsko voljo.

2. 8. 5 Samopodoba v predšolskem obdobju

V tem obdobju se razvija iniciativnost, ki vodi v odgovornost. Otroci pri igri radi posnemajo starše in so jim zgled. V igri delajo to, kar vidijo, da delajo starši. Pospravljajo, kuhajo, likajo, hodijo na sprehod, vozijo avtomobilčke in rišejo.. Pri tem je pomembno, da starši pohvalijo njihovo prizadevanje. V tej starosti otroci ne zmorejo popolnih izdelkov, zato naj jih starši ne kritizirajo. Če imajo pripombe na njihove izdelke, naj povedo kaj želijo, saj je nujno potrebno upoštevati, kaj otrok v tej starosti zmore.

Otroci so v tem obdobju velikokrat tudi agresivni. Starši lahko njihovo aktivnost preusmerijo na dopustne oblike vedenja, ki so povezane s fizično aktivnostjo – športna dejavnost. Ob vstopu v šolo se velik del otrokovih raziskovalnih aktivnosti zmanjša in zoži na delo za šolo.

2. 8. 6 Šolarjeva samopodoba

Od vstopa v šolo otrok razvija delavnost, podjetnost in aktivnost. V tem obdobju je zelo pomembna vloga staršev in učiteljev, saj so te lastnosti popotnica za življenje (glej B. Ribič Hederih, 2004, str. 23). Ob vsem tem uspeh v šoli začne dobivati zelo velik pomen in kot takšen vpliva na samopodobo, samopodoba pa na uspeh. Ker gre pri tem za sovplivanje, je reševanje problema učno manj uspešnega otroka zapleteno.

V tem obdobju se morajo otroci družiti z vrstniki. Z njimi se primerjajo, iščejo podobnosti in razlike. Zato se v skupini, kot je razredna skupnost oblikujejo različni statusi, položaji otrok. Nekateri otroci so bolj priljubljeni, drugi manj. S tem je povezana tudi samopodoba. V taki skupini se ponavadi najde manjša skupina ali posamezniki, ki jih skupina kot celota odklanja. Posledica le-tega je, da se odrinjen otrok oziroma posameznik uveljavlja z neprimernim vedenjem ali se povsem zapre vase.

To lahko najbolj strokovno prepreči ali omili učitelj in tovrsten nezaželen status otroka spremeni v bolj sprejemljivega.

Menimo, da so učitelji bolj usposobljeni za reševanje takih stanj kot starši. To utemeljujemo s tem, da starši največkrat prisluhnejo le eni plati razlage – to je tisti, ki jo dobijo od svojega otroka in nato reagirajo skladno z vsebino informacije in lastnimi izkušnjami.

Če starši svojega otroka pretirano ščitijo pred vrstniki, ima otrok občutek, da ne zna reševati težav, vrstniki pa ga ne cenijo. Če pa ga prepustijo lastni presoji, bo ravnal iz trenutnih nagibov in ne bo znal predvideti posledic.

Okoli desetega leta starosti se otroci družijo v skupine glede na spol, vendar se ob tem tudi razvijejo simpatije do drugega spola. Zelo natančno znajo presoditi, kdo je močan in preudaren, kdo je grob. V tem času se v deklicah prebuja ženska narava, zato so bolj občutljive za razne kritike, ki zadevajo njihov videz in so tudi bolj prepirljive in delujejo užaljeno.

Zato v tem obdobju otroci potrebujejo veliko pozornosti in primeren zgled odraslih. Učijo se s posnemanjem, zato je pomembno, da odrasli reagirajo skladno s tem, kar govorijo oziroma delajo.

2. 9 Kako mladi oblikujejo svojo identiteto?

Predstava, ki jo imamo mladi o sebi, ni prirojena, ampak se je naučimo. Spoznavanje samega sebe pa je zapleten proces, ki poteka večino našega življenja, ne da bi se tega zavedali.

Številni strokovnjaki menijo, da so zdravi medsebojni odnosi in visoka stopnja samozaupanja temelj vsake vrste komuniciranja (D. Sternad, 2004, str. 21). Menijo, da se kažejo človekove potrebe na več ravneh in za večino ljudi velja, da morajo najprej zadostiti svojim »temeljnim« potrebam. Ko človek zadovolji svoje telesne potrebe, t. j. zahteve po hrani, pijači, varnosti in zavetju, pridejo lahko na vrsto njegove čustvene potrebe.

Eno najosnovnejših čustvenih potreb človeka je želja biti ljubljen in zaželen. Zadovoljitev te želje je pogoj za dobro počutje in samospoštovanje.

Mednje štejemo vse, kar sodi v »samoaktualizacijo« (uspešnost, samoizpolnitev in ustvarjalna izraznost), do tega, kar sodi v najvišjo stopnjo objektivnega odnosa do sveta, ko je človek sposoben preseči okvire lastnega jaza in videti širše probleme okolice.

Ta nepristranski pogled na življenje je možen šele potem, ko človek zadosti svojim egocentričnim željam in potrebam, ki pa so pogoj za lastno samopodobo in samospoštovanje. Ljudje so toliko pomembni, koliko prispevajo k življenju drugih, saj tako otroci kot odrasli ne morejo svoje pozornosti posvečati stvarjem zunaj sebe, če se nenehno ukvarjajo s svojimi pomanjkljivostmi. Ti ljudje ne najdejo ne časa in ne svobode, da bi se zanimali za druge ljudi in stvari. Posledice so znane, saj ti ljudje odrastejo z manjšo stopnjo socialnega čuta in s slabše razvito sposobnostjo sodelovanja pri reševanju problemov.

2. 9. 1 Mladost – preskus vzgoje v otroštvu

Manjvrednostni kompleks se razvije v zgodnjem otroštvu in žrtev Ojdipovega kompleksa so otroci, ki so jih starši razvajali in so odraščali s prepričanjem, da je vsaka njihova želja zakon, sami pa niso nikoli spoznali, da si naklonjenost in ljubezen lahko pridobijo z lastnimi prizadevanji zunaj družinskega kroga (D. Sternad, 2004, str. 21).

Ko taki ljudje odrastejo, so še vedno navezani na starše. Prav zato je doba adolescence kot nevarna kriza, ki grozi, da bo spremenila ves značaj mladostnika. V adolescenci je veliko nevarnosti, vendar ni res, da se lahko človeku spremeni značaj. Odraščajoči otroci imajo opraviti z novimi okoliščinami in preizkusi, saj čutijo, da prihajajo v ospredje življenja. V tem času se lahko tudi odkrijejo skrite napake v življenjskem slogu. Najpogostejši problemi mladostnikov so razvajanost, vztrajanje v otroštvu, prestopništvo, nevrotično vedenje, neizpolnjena pričakovanja, hlepenje po pohvali in priznanju.

Manjvrednostnih kompleksov, negativne telesne podobe je manj, če so otroci vzgajani tako, da so videli sebe kot enakovrednega člana družine. Svojo vlogo in poslanstvo v skupnosti razumejo, če so bili vzgajani tako, da so v nasprotnem spolu videli prijatelje in sebi enakovredne ljudi. Ob vsem tem si pridobijo sposobnost, da začnejo razmišljati ter ustvarjalno in samostojno reševati probleme svojega življenja.

Danes se pojavlja vprašanje, kakšen naj bo uspešen posameznik. Po eni strani naj bo prodoren, sposoben, po drugi strani pa nežen, prilagodljiv in spolno privlačen. Zato je pred mlade postavljenih veliko zahtev in izzivov. Od njihovih sposobnosti sprejemanja odločitev, sposobnosti obvladovanja in razumevanja čustev je odvisno, kako se znajdejo v njih.

2. 10 Medsebojni odnosi

Osebni razvoj izjemno pospešijo medsebojni odnosi. Čustveno spretni ljudje, ki znajo pravilno ravnati s svojimi čustvi in ki pravilno prepoznavajo čustva drugih imajo prednost pri odnosih v družini, pri odnosih z vrstniki, pri športu, pri učenju in drugem. Takšni ljudje se tudi manj prepirajo in pretepajo, so bolj zdravi, bolje skoncentrirani, manj osamljeni, ker negujejo dobre medčloveške odnose.

2. 10. 1 Samozavest

Eden od znakov razvite čustvene inteligence je sposobnost prepoznati in se zavedati svojih čustev in nato ustrezno in odgovorno ravnati. Temu pravimo samozavest, kar pomeni, da zaupamo vase, da se zavedamo svojih lastnih uspehov ali tudi neuspehov. Enako cenimo in spoštujemo tudi druge, predvsem če jih aktivno poslušamo, kar je nenadomestljivo sredstvo za pomoč ljudem, ki jih pestijo težave. Če pa o sebi nimamo dobrega mišljenja, nas to privede do raznih strahov, do nezaupanja vase, nimamo spoštovanja do samega sebe in se zato na čustva drugih ljudi neprimerno odzivamo, jih obsojamo in kritiziramo. Ne znamo si pojasniti njihovih želja ali jih celo napačno razumemo, pri tem pa se ne moremo zavedati, kako naša čustva in vedenje vplivajo na druge. Različni ljudje se namreč različno odzivamo na isti dogodek, ker imamo različna čustva in misli.

Začnimo se zavedati svojih čustev in misli. Opazujmo in kontrolirajmo jih. Misli so naša zasebna stran, z njim lahko naredimo kar želimo, lahko si ustvarimo življenje, ki je polno težav, nesreč, depresij itd. Misel je živa sila, zato jo moramo vedno uporabljati modro. Z njo oblikujemo samega sebe in posledično tudi okolico (V. Omejc, G. Železnik, 2004, str. 59).

2. 10. 2 Odnosi z bližnjimi

Najpogosteje se to odraža v odnosih s starši, prijatelji, sošolci, sosedi. Najprej moramo najti razloge za slabe in dobre stvari, ki jih je potrebno reševati. Ko jih odkrijemo, se bodo naše misli spremenile, spremenili pa se bodo tudi odnosi. Če se na primer z nekom dobro razumemo, čeprav z njim nimamo vedno istega mnenja, ga kljub njegovim slabim lastnostim cenimo in spoštujemo, dokler jih vidimo v dobri luči.

Naše mnenje pa spremenimo, ko njegove slabe lastnosti zaradi naših spremenjenih čustev in misli vidimo kot napake. Iz naših in tujih napak se tako lahko veliko naučimo, posledice nosimo sami in nikdar ne smemo kriviti drugih za lastne težave. Vsem bližnjim in tudi sebi pošiljamo le dobre in lepe misli.

2. 11 Pomoč staršev pri čustveni vzgoji

Za otrokov razvoj je izredno pomemben odkrit in skrben ter pozitiven odnos staršev in njihova prizadevanja za vzgojo čustveno inteligentnega otroka.

Za vzgojo si morajo starši vzeti čas, vzbuditi v otroku zanimanje in željo po novih spoznanjih in s psihološkimi zvižčami ter na zabaven in igriv način vse to doseči. Raziskave potrjujejo, da je manj obolevnosti za hujšimi boleznimi pri ljudeh, katerih starši so imeli do njih ljubeč odnos, kot pri tistih, kjer so bili starši nepravični.

Bolje je, da so starši prestrogi kot preveč popustljivi. Strogost, ki mora biti pravična lahko prepreči marsikatero težavo, ki jo doživljajo otroci. Strogost naj bi se izražala v skrbi in ljubezni ob ustrezni disciplini. Nasprotno so lahko popustljivi starši krivi za čedalje večje število težav že v otroštvu in za nezaupljivost.

Eden takšnih vidikov je na primer gledanje televizije. Otroci vse preveč časa presedijo ob vsemogočih oddajah pred TV sprejemniki. Nekateri starši jim to dovoljujejo, saj otrok da takrat mir. Od te slabe navade jih je potrebno odtegniti. Če starši otroku svetujejo in dovolijo gledati oddaje, za katere menijo, da so zares poučne ali zabavne, bodo otroci sami ločevali in spoznali, da res ni veliko takih oddaj, ki bi jih navduševale. Prosti čas naj se nadomesti z branjem, z ukvarjanjem s športom, s konjički, z družinskimi igrkami in podobnimi aktivnostmi.

Enako je s posedanjem pred računalniki le, da je ta porabljen čas nekoliko bolj dejaven in koristen.

Prizadevanja staršev za vzgojo čustvene inteligence otroka se kaže tudi v tem, da pred njimi ne bi smeli skrivati resnih težav, da se je z otroci potrebno pogovarjati tudi o svojih lastnih napakah. Vzbujati jim je treba optimizem, ki je protistrup za depresijo, ponuditi jim pomoč pri reševanju njihovih težav in jim s tem pomagati pridobiti zaupanje vase.

Razvijajoča osebnost otroka se torej začne pri starših in kasneje v šoli, vključuje pa tudi odnos in vpliv sovrstnikov. Čustvena opora v družini je samoumevna, čustvena inteligenca v skupini vrstnikov pa poraja prijateljstva, ki močno vplivajo na občutek spoštovanja do samega sebe, po drugi plati pa lahko porajajo občutek nepopolnosti. Že otrok potrebuje prijatelja.

Najprej otroci prijateljujejo s tistimi, ki jim posojajo igrače, ali jim na primer odstopijo bonbon. Sledi obdobje vzajemnosti, ko si usluge izmenjujejo (darilo za rojstni dan, povabilo na obisk) in se praviloma odvija med istospolnima otrokoma.

Naslednji razvoj prijateljstva pa že temelji na zaupljivosti. Bolj zanimiva kot zunanji videz je osebnost, s katero se ustvari čustvena vez, ki jih povezuje v izmenjavi čustev, težav in nesoglasij in takšna prijateljstva so prava, so prijateljstva, ki velikokrat trajajo vse življenje.

Otrokova prijateljstva je treba jemati resno, ne sme se jih omalovaževati ali celo odtujevati od prijateljev, o katerih imajo morda starši negativno mnenje.

V najstniških letih se čustvena inteligenca otrok krepi in razvija tudi v šoli. Osnovno je dati otroku občutek, da ni sam v trenutku vzponov ali padcev. Pomagati jim je treba, ko so v depresiji, ko krivijo sami sebe češ da so neumni, ko dobijo slabo oceno (takrat je bolje pomisliti "premalo sem se učil"). Naučiti jih je treba obvladovati jezo. Ta je največkrat posledica čustev kot sta strah ali ponižanje, ki sta se pojavila pred tem.

Za vzbujanje strpnosti, prijateljstva in medosebnih odnosov je pomembno tudi timsko delo.

Timsko delo razvija dragocene spretnosti sporazumevanja kot so zaupanje, pozornost poslušanja, spoštovanje drugačnih stališč ali izražanja misli. Timsko delo tudi spodbuja in razvija načrtovanja v skupini, odločanja, delitev dela, sklepanje kompromisov, obravnavanje in reševanje sporov ter proslavljanje uspešnega skupinskega dela.

2. 12 Čustvena inteligenca

Ljudje imamo dve vrsti uma: čustvenega (EQ) in razumskega (IQ). Sta v naših možganih, delujeta usklajeno in od obeh je odvisno, kako čutimo, kako reagiramo in kako delujemo.

Možgani uporabljajo preprosto metodo za posebej učinkovito beleženje čustvenih spominov. Nevrokemični opozorilni sistemi dajejo telesu navodila, kako naj se odzove na življenjsko nevarne okoliščine. V stresnem stanju (zaskrbljenosti, vznemirjenosti, veselju) živec med možgani in nadledvično žlezo sproži izločanje dveh hormonov: adrenalina in noradrenalina. Ta se hipoma razširita po vsem telesu in telo pripravi na grozeče izredno stanje.

Sedež čustvenega uma v možganih se imenuje amigdala, kamor najprej pridejo vsi podatki, zaznamovani dogodki in kjer se jim v hipu določi čustvena ocena, ki se požene v akcijo brez misli in posledice. Bodisi, da je to zadovoljstvo ali zaupanje, lahko pa se sproži vznemirjenje ali bes. Šele nato se v neokorteksu odzove razum, ki nadzira določeno čustvo in zanj izbere najboljši odziv, ki lahko zaduši znake za preplah ali vzpodbudi pozitivna čustva. Vsemu temu v sled najlepša prihodnost pripada ljudem, ki razvijejo tako EQ kot IQ. Čustvene sposobnosti so spretnosti in lastnosti – zavedanje sebe, empatija, nadzor impulzov, poslušanje, sprejemanje odločitev, obvladovanje jeze. Stopnja njihove razvitosti določa višino naše čustvene inteligence in stopnjo naše čustvene sposobnosti.

Bistvo čustvene inteligence je, da znamo pravilno ravnati s svojimi čustvi in izkoristiti njihovo motivacijsko moč. To pa vključuje spodaj navedene korake (glej B. Novak Škarja, 2004, str. 23).

Koraki za preobrazbo čustvene energije v ustvarjalno dejavnost:

1. prepoznavanje občutkov, čustev ali razpoloženja, ki nas preplavlja,
2. prepoznavanje avtomatičnega odziva na čustveno stanje (boj, beg, otrpnjenje),
3. sprejemanje odgovornosti – kaj se dogaja, kaj hočem?
4. iskanje pravilne odločitve v svoji notranjosti,
5. delovanje v skladu z lastno odločitvijo.

- Jeza

Izbruh jeze lahko omilimo s samoobvladovanjem in z zmožnostjo, da jeze ne kopičimo.

Če se razburimo, takoj za tem pa nam nek dogodek sproži še izbruh jeze, se razdraženost sešteje in se spremeni v jezo, jeza v bes in bes v nasilje. Dokler nas preplavljajo negativna čustva, imamo zmanjšane sposobnosti poslušanja.

- Ljubezen

Je nežno čustvo in spolno zadovoljstvo, ki vznemiri parasimpatično živčevje (fiziološko nasprotje stanja). Sproščeni odziv ali parasimpatični vzorec je skupek vseh telesnih odzivov, ki porodi splošno umirjenost in zadovoljstvo in s tem ugodneje vpliva na sodelovanje.

- Žalost

Je pomoč v težkih trenutkih, ko se je treba sprijazniti z izgubo (smrtjo bližje osebe, veliko razočaranje). Ko smo žalostni, splahnita moč in zagnanost za življenjske dejavnosti, še zlasti radost in razvedrilo. Za žalovanje zaradi izgube ali zatrtih upanj je odlična priložnost beg v svojo notranjost. V življenju vsakega od nas seveda pusti posledice, a ko se energija povrne, se prebudijo tudi načrti za vnaprej.

- Gnus

Je nekakšna odvrtnost po okusu ali vonju, tudi v prenesenem pomenu. Izraz na obrazu, ko se na primer zgornja ustnica zviže vstran in se nos obenem namrši, odraža po Darwinovem mnenju prvinsko željo, da se s stisnjenimi nosnicami zavarujemo pred odurnim vonjem ali izpljunemo ogaben grižljaj.

- Presenečenje

Zaradi presenečenja privzdignjene obrvi povečajo obseg vidnega polja in hkrati tudi vdor svetlobnega snopa v mrežnico. Tako je mogoče zbrati več podatkov o nepredvidenem dogodku in ga lažje prepoznati ter natančneje ugotoviti, kaj se pravzaprav dogaja, nato pa si izmisliti najboljši načrt za obrambo.

- Razpoloženje

Na spremembe razpoloženja močno vplivajo tudi otožnost, slaba volja ali žalost. Tudi pri teh čustvih se moramo naučiti iz temačnega razpoloženja. Lahko nam pomagajo tudi zunanji dejavniki, ki nas zamotijo, kot so igra, telovadba, gledanje televizije ali filma, humor in vse to deluje na nas sproščajoče.

2. 12. 1 Nadzorovanje čustev

Ko določena čustva enkrat osvojimo, jih nikoli ne pozabimo. Lahko se jih naučimo nadzorovati. Zato se odrasli ljudje težko čustveno spremenijo in jih obvladujejo z novim razumevanjem, z novimi priučenimi odzivi in novimi spretnostmi nadzorovanja čustev. Vse to lahko s časoma nadomesti negativno vedenje s pozitivnim.

Začetek čustvene inteligence osvojimo in razvijemo že kot otroci v svojem življenjskem okolju in v svojem domu. Kasneje pa čustveno obnašanje oblikuje naše vedenje in naše vrednote ter nas usmerja v izbiro delovanja in odločanja na različnih področjih, kot so zdravje, vedenje, učenje in predvsem medčloveški odnosi (glej Daniel Goleman, 1997, str. 61)

- Zdravje

Če naša čustva omejujemo ali jih skrivamo, lahko to močno vpliva na naše zdravje in na zmanjševanje odpornosti. Škoduje prikrita jeza ali drugi čustveni pretresi, ki lahko takoj ali šele po nekaj dneh izbruhnejo v bolezen. Dokaz za to so nervoze, nespečnost, čiri, prehladi,... K dobremu počutju in k hitrejšemu okrevanju pa pomagajo pozitivni odnosi in čustvena podpora družine ter prijateljev.

- Zavedanje sebe

Brez sposobnosti zavedanja samega sebe, brez sposobnosti obvladovanja stresa in brez pravilnega odločanja, lahko izbruhnejo negativna čustva, kot so jeza, žalost in trma. Že v mladosti je njihova posledica neubogljivost, nagajivost, nagnjenost k samomoru in mamilom in podobno.

- Učenje

Pomanjkanje enega ali več delov čustvene inteligence vpliva tudi na sposobnost učenja oziroma dožemanja snovi že v prvih šolskih letih in na neprimerno vedenje otrok med poukom. Čustveno bogatejši otroci, ki imajo pozitivna čustva, kot so navdušenost, radovednost, ponos, imajo povečano željo po učenju in po znanju, ki jih vzpodbuja in navdušuje za dosego njihovih ciljev.

3 METODA

Tako kot veliko drugih raziskovalcev na družboslovnem področju, smo tudi me izbrale anketo kot najbolj primeren način za zbiranje podatkov.

Anketirale smo 126 učencev in učenk iz I. osnovne šole Celje,

III. osnovne šole Celje, ki delujeta v samem centru urbaniziranega okolja ter OŠ Polzela in OŠ Ljubečna, ki delujeta v urbaniziranem okolju podeželja. Vključeni so bili učenci in učenke 8. razreda osemletne osnovne šole in 8. razreda devetletne osnovne šole.

Anketo smo sestavile po skrbnem zbiranju vedenj in znanj o čustveni inteligenci in odnosih med vrstniki. Obsega dvanajst vprašanj o odnosih med vrstniki in kako izražajo svoja čustva v določeni šolski in zunajšolski situaciji. Vzorec ankete je priložen v prilogi te naloge.

Kako je potekalo izpolnjevanje anket?

Anketa je bila anonimna. Obkrožili so spol in tudi učni uspeh. Napisali so tudi ime šole ter razred, ki ga obiskujejo.

Skupaj smo pregledali vprašanja, kasneje so se lotili reševanja.

Vprašanja so po našem mnenju bila razumljiva, vendar če je kdo potreboval pomoč, smo mu z veseljem priskočile na pomoč. Anketo so reševali z obkroževanjem in dopisovanjem. Reševali so jo približno 15 minut. Rezultati so navedeni v raziskovalni nalogi. Podatke smo obdelale ročno in računalniško. Delo je bilo zelo zanimivo in hkrati zabavno.

Pred pripravo ankete smo si oblikovale dve hipotezi, ki so zapisane v uvodnem delu naloge.

Ko smo zbrale podatke skupaj, smo ob primerjavi prišle do zelo zanimivih rezultatov, ki so nas popeljali v burne razprave, saj smo jih videle vsaka v svoji luči.

Vzorec anketirancev:

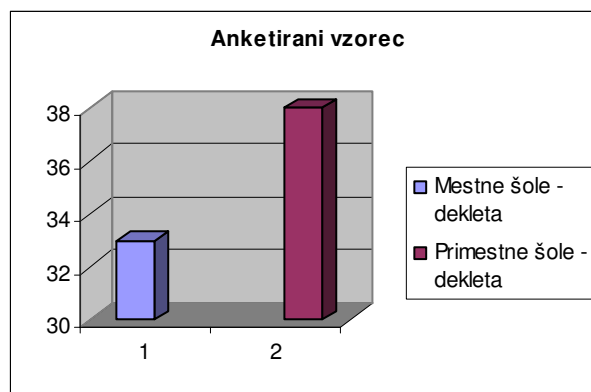
Šola	8. razred 9/OŠ	8. razred 8/OŠ
I. OŠ Celje	17	20
III. OŠ Celje	15	17
OŠ Polzela	14	15
OŠ Ljubečna	13	15
Skupaj:	59	67

4 REZULTATI IN UGOTOVITVE

V vseh spodnjih prikazih smo vse številčne vrednosti prikazale v odstotkih, ker jih samo tako lahko primerjamo med seboj. Upoštevale smo vrstni red anketnih vprašanj.

PRIMERJAVA PO SPOLU MED ŠOLAMA IZ URBANIZIRANEGA OKOLJA – MESTNA ŠOLA IN URBANIZIRANEGA PODEŽELJA – PRIMESTNA ŠOLA

4. 1 PRIMERJAVA PO SPOLU - DEKLETA

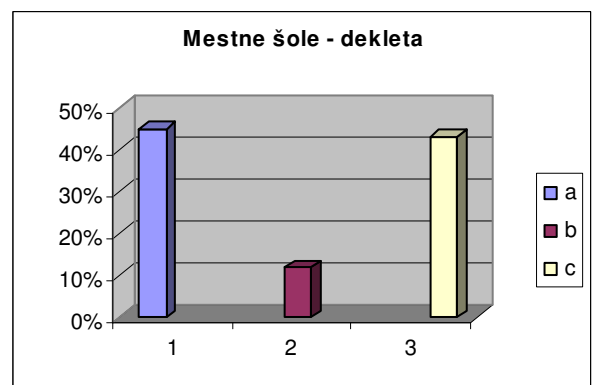
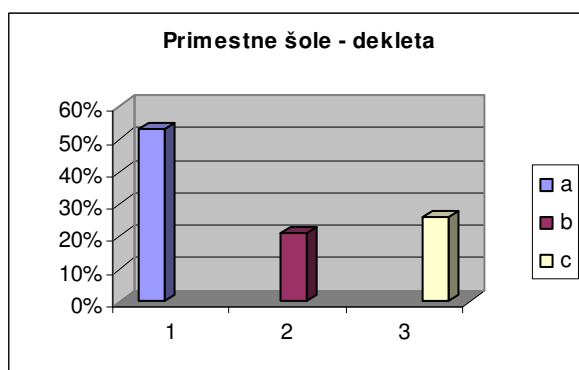


Anketiranih je bilo 33 učenek na primestni šoli in 38 učenek na mestni šoli. Anketa je zajela učenke, ki obiskujejo 8. razred osemletne osnovne šole in učenke 8. razreda devetletne osnovne šole.

1. vprašanje

V kolikšni meri po tvojem mnenju držijo spodaj napisane trditve?

- pazim kaj govorim in kako se vedem pred učitelji
- vseeno mi je, kaj si o meni mislijo učitelji
- z učitelji se dobro razumem

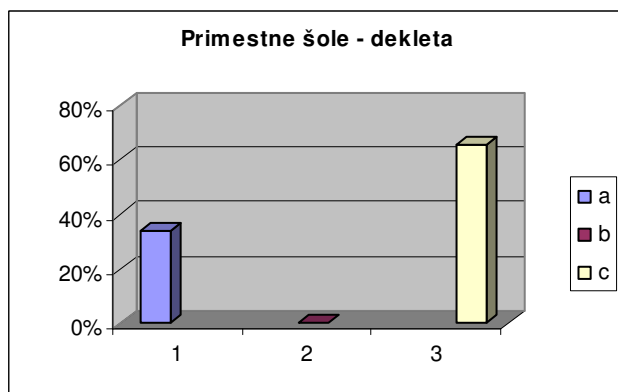
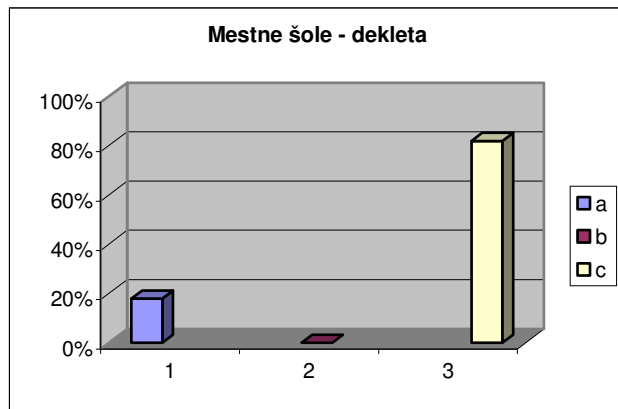


Za dekleta v obeh okoljih je značilno, da v velikem deležu skrbijo za to, da pred učitelji pazijo kaj govorijo in kako se obnašajo. Na mestnih šolah se dekleta v večjem deležu dobro razumejo z učitelji. Več je na primestni šoli učenk, ki jim je vseeno kaj drugi o njih mislijo.

2. vprašanje

Ali zaupaš sošolcem, kadar si v stiski?

- a) Vedno
- b) Nikoli
- c) Včasih

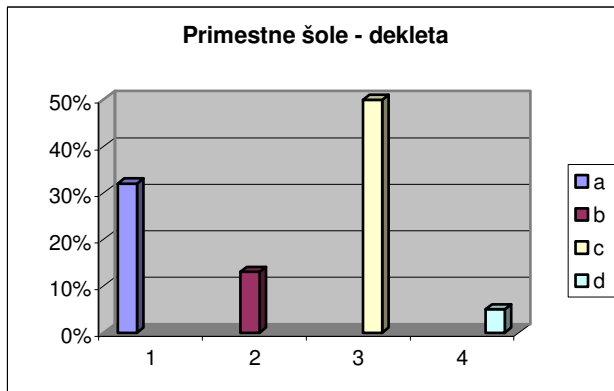
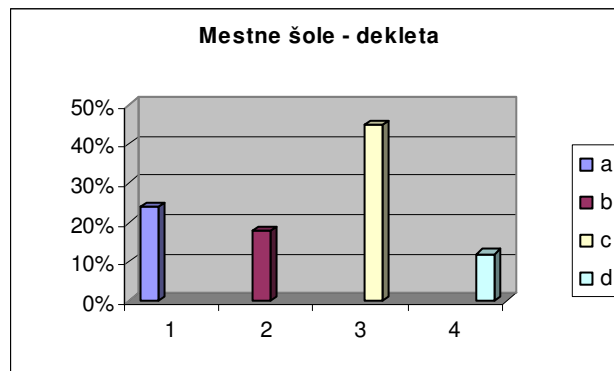


Svoje probleme in težave v obeh okoljih dekleta redko zaupajo sošolcem. Dekleta iz primestnega okolja pa v precej večjem deležu kot na mestnih šolah si zaupajo svojo stisko.

3. vprašanje

Na kakšen način izraziš svoja čustva, ko dobiš slabo oceno?

- a) krivdo zvalim na učitelja in na težka vprašanja, ki mi jih je zastavljal
- b) zatečem se staršem in sošolcem
- c) z učiteljem se dogovorim za izboljšanje ocene
- d) vseeno mi je

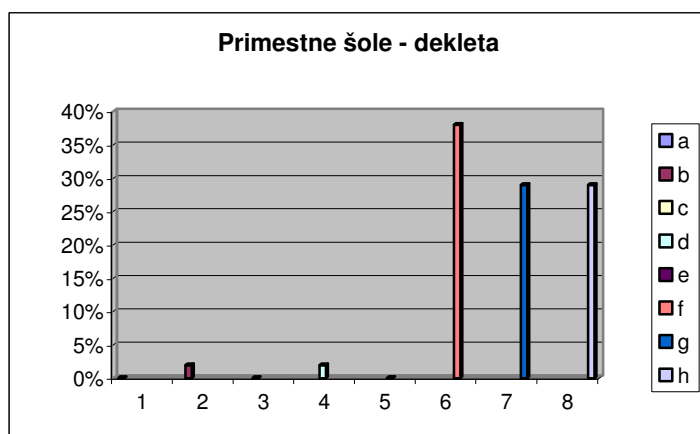
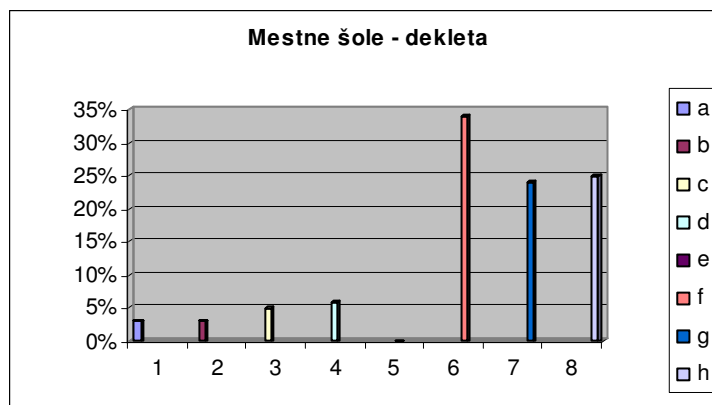


V obeh okoljih je približno 45% delež odgovorov, da se si želijo čim prej izboljšati slabo oceno tako, se z učitelji dogovorijo za ponovno ocenjevanje. Velik je delež učenk, ki za slabo oceno krivijo učitelje in težka vprašanja, ki so jim bila zastavljena. Na mestnih šolah je večji delež tistih deklet, ki jim je vseeno in se pustijo usodi.

4. vprašanje

V kakšnem odnosu si med sošolci? Obkroži največ 3 odgovore.

- a) me ne marajo
- b) me opravljajo za hrbtom
- c) med sošolci nimam prijateljev
- d) me dražijo
- e) se ne pogovarjajo z menoj
- f) se dobro razumemo
- g) zaupamo drug drugemu
- h) pogosto se sporečemo zaradi malenkosti

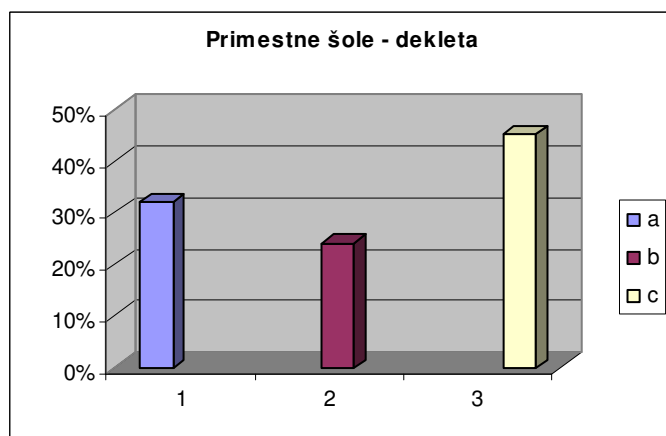
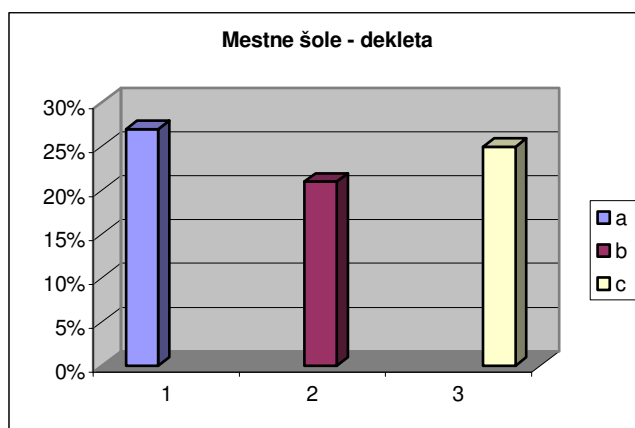


Iz deleža je razvidno, da se učenke med sabo zelo dobro razumejo in si tudi zaupajo. Če nastanejo nesporazumi med njimi, imajo svoj vzrok v malenkostih. Več razumevanja in zaupanja je na primestni šoli.

5. vprašanje

Kako pristopiš sošolcu, ko sta skregana?

- a) počakam, da se on opraviči meni
- b) delam se, kot da se ni nič zgodilo
- c) se mu opravičim

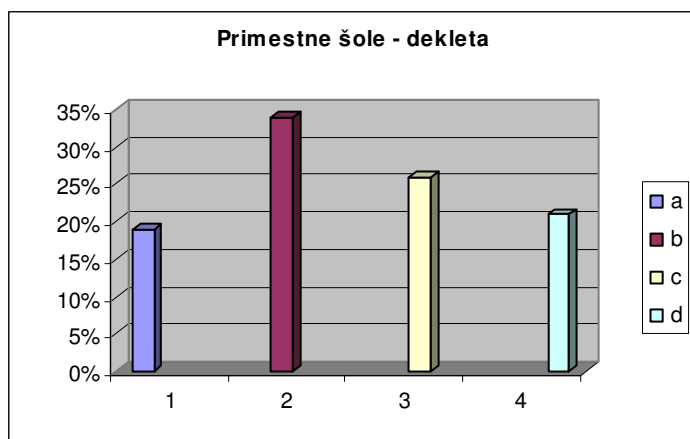
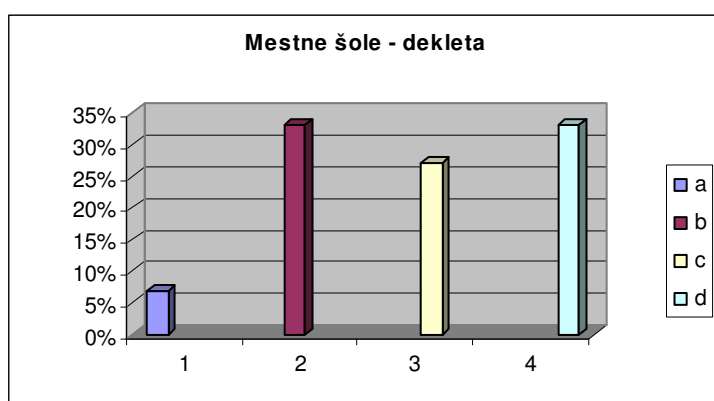


Če se znajdeš v situaciji, da si z nekom skregan, jo najlažje rešiš oziroma prekineš tako, da se opravičiš. Tega se več poslužujejo dekleta na primestni šoli. V osredje sili tudi odgovor, ki nam pove, da je višji delež tudi tistih deklet na primestni šoli, ki čakajo na opravičilo. Na mestnih šolah so deleži pri vseh odgovorih približno enaki.

6. vprašanje

Kako se počutiš, ko te sošolci izločijo pri določeni situaciji – iz pogovora, ekipe, seznama rojstnega dne?

- a) sem jezna
- b) kmalu pozabim
- c) sem žalostna
- d) mi je vseeno



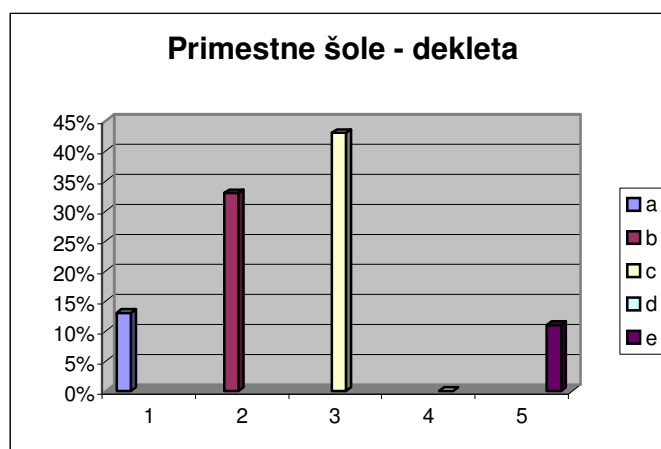
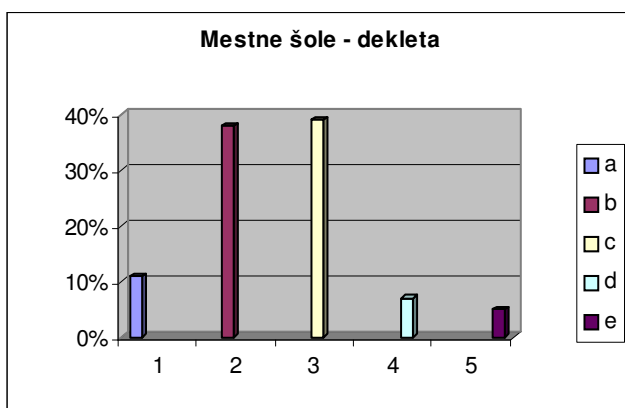
Na situacijo, ki jih je izločila iz vrstniške sredine oboje rade hitro pozabijo, ali pa so žalostne ob tem. Na primestni šoli je manjši delež deklet, ki jim je vseeno, toda bistveno večji delež deklet, ki se ob tem jezijo.

Na mestnih šolah je več tistih, ki jim je vseeno, če so med svojimi vrstnicami ali ne.

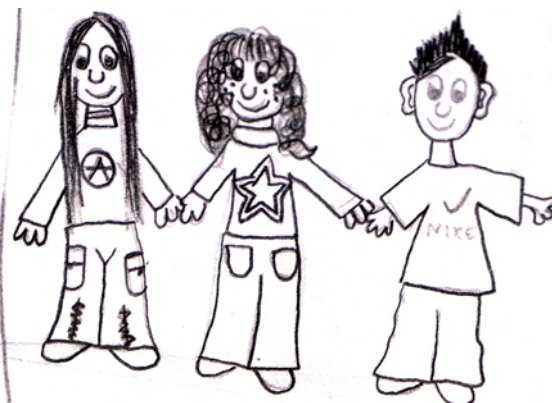
7. vprašanje

Kaj najraje počneš s sošolci v prostem času? Možnih je več odgovorov.

- z njimi nakupujem
- z njimi grem na pijačo ali v kino
- z njimi se pogovarjam po telefonu
- se sploh ne družim z njimi
- se pogovarjam po chatu (klepetalnica)



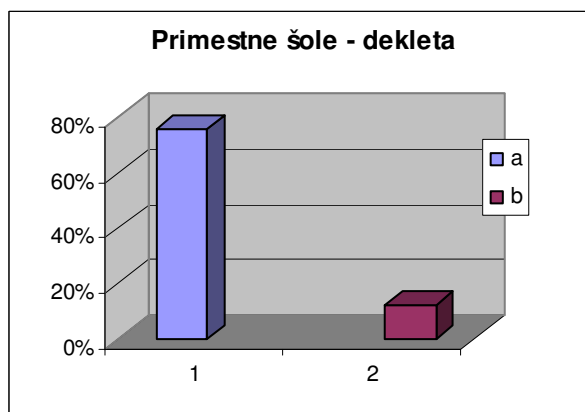
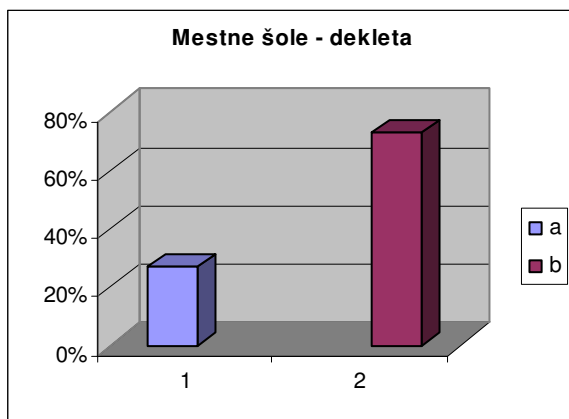
V primestnem okolju dekleta več prostega časa preživijo s pogovori prek telefona in manj hodijo v kino ter na pijačo kot v mestnem okolju. Večjih odstopanj ni pri nakupovanju in uporabi svetovnega spleta.



8. vprašanje

S kom se bolje razumeš?

- a) s fanti
- b) z dekleti

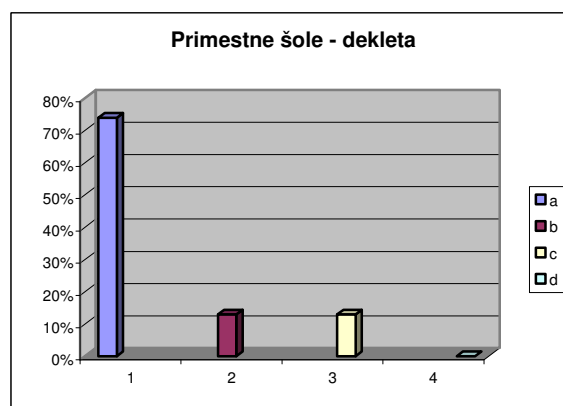
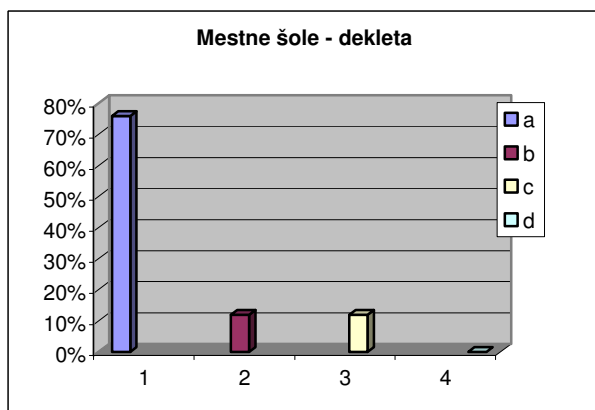


V primestnem okolju se dekleta bolje razumejo s fanti, kar pa je ravno nasprotno na mestnih šolah.

9. vprašanje

Zaradi česa si največkrat zasmehovana?

- a) nisem
- b) zaradi druge narodnosti
- c) zaradi videza
- d) zaradi slabih ocen

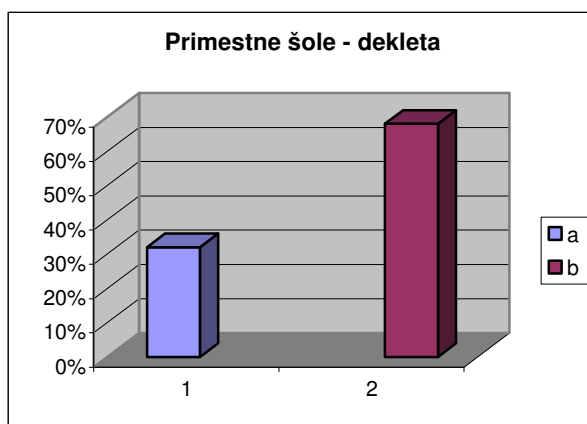
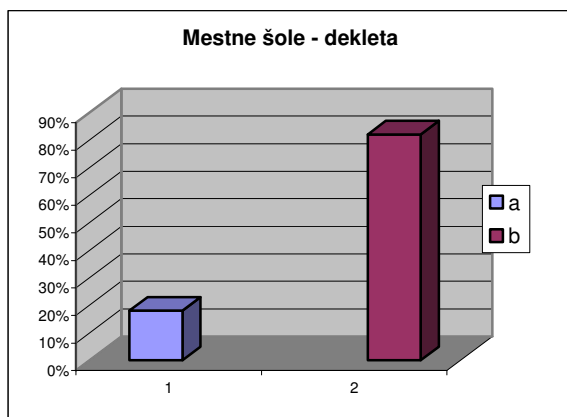


V obeh okoljih dekleta v večini niso zasmehovana, če pa so, so zaradi zunanjega videza ali pa druge narodnosti.

10. vprašanje

Katero nasilje to bolj prizadene?

- a) fizično
- b) psihično



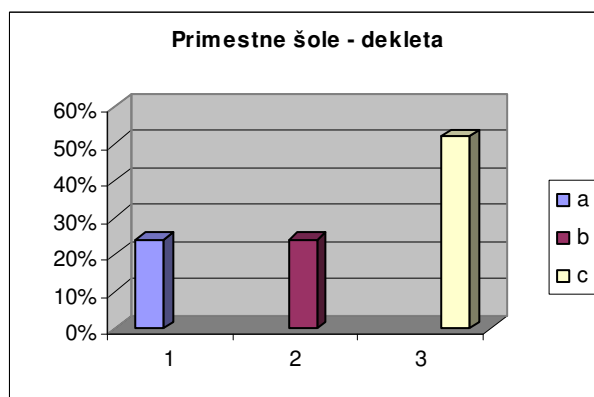
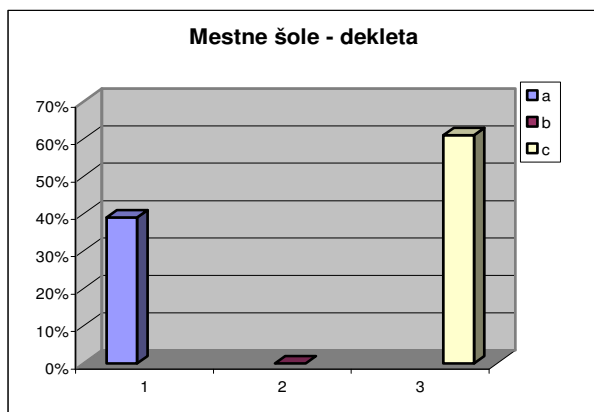
Psihično nasilje bolj prizadene dekleta na mestni šoli. Velik delež na primestni šoli pa meni, da jih bolj prizadene fizično nasilja.



11. vprašanje

Ali so odličnjaki po tvojem mnenju:

- a) bolj zasmehovani
- b) manj zasmehovani
- c) so enakopravni z ostalimi učenci

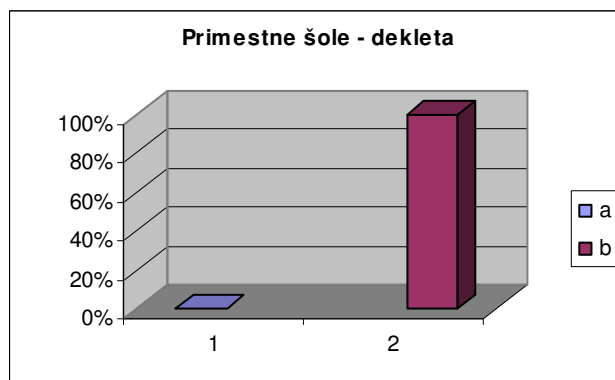
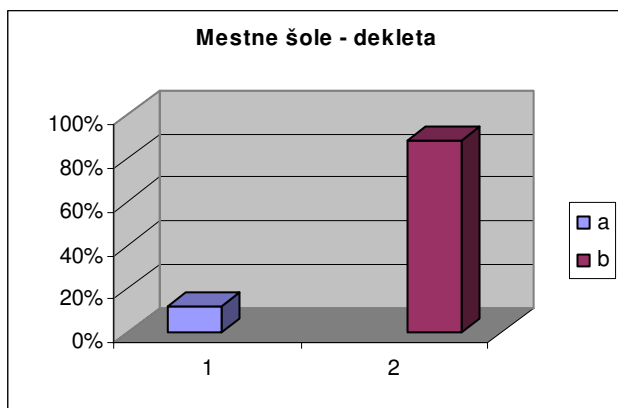


V obeh primerih odličnjaki v večini niso zasmehovani, vendar so v odgovorih bolj prepričljiva dekleta na mestni šoli. Petina deklet na primestni šoli je mnenja, da so odličnjaki bolj zasmehovani in enak delež, da so manj. V mestnem okolju jih več kot tretjina mnenja, da so bolj zasmehovani kot ostali v njihovi sredini.

12. vprašanje

Ali si bila žrtev spolnega nasilja?

- a) da
- b) ne

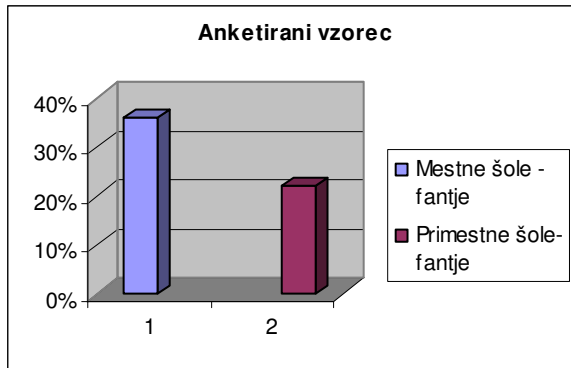


Žrtve spolnega nasilja niso bila dekleta na primestnih šolah. To pa niso potrdile dekleta na mestnih šolah.

Primerjava medsebojnih odnosov med dekleti na mestni šoli in primestni šoli po spolu je pokazala, da pri nobenem vprašanju ni večjega razhajanja.

Učenke v obeh okoljih reagirajo na situacijo v medosebnih odnosih in v odnosu do drugih podobno, vendar je več pozitivnih čustvenih reakcij prav na primestnih šolah. Naša 1. hipoteza je potrjena na petih primerih.

4.2 PRIMERJAVA PO SPOLU – FANTJE

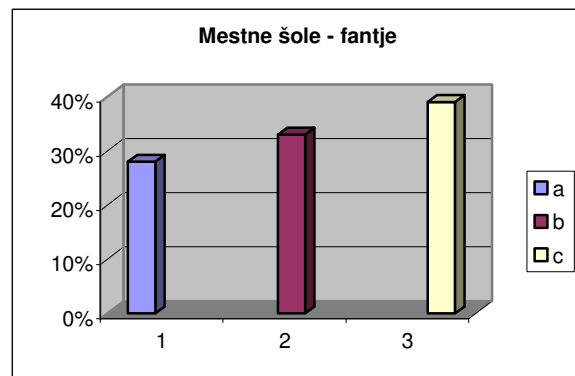
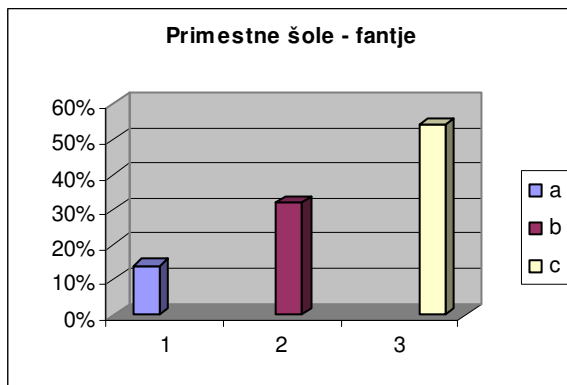


Anketiranih je bilo 36 učencev na mestni šoli in 22 učencev na primestni šoli. V anketni vzorec so vključeni učenci, ki obiskujejo 8. razred devetletne osnovne šole in 8. razred osemletne osnovne šole.

1. vprašanje

V kolikšni meri po tvojem mnenju držijo spodaj napisane trditve?

- pazim, kaj govorim in kako se vedem pred učitelji
- vseeno mi je, kaj si o meni mislijo učitelji
- z učitelji se dobro razumem

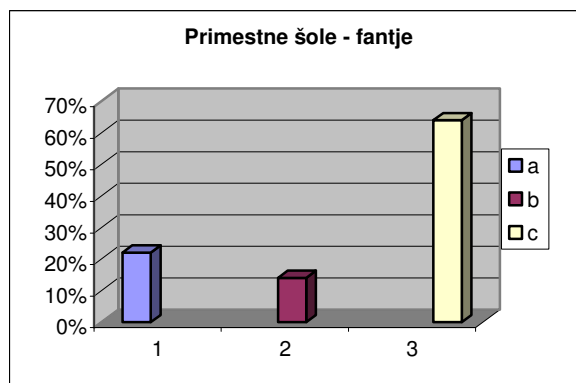
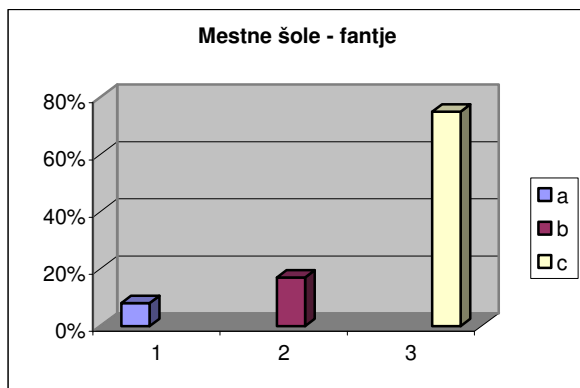


Fantje v obeh okoljih se dobro razumejo z učitelji, čeprav je višji delež le-teh na primestni šoli. Tretjini fantov je vseeno, kaj o njih mislijo učitelji. Manj kot tretjina fantov na mestni šoli pa meni, da se v prisotnosti učiteljev kontrolirajo kaj govorijo in kako se obnašajo.

2. vprašanje

Ali zaupaš sošolcem kadar si v stiski?

- a) vedno
- b) nikoli
- c) včasih

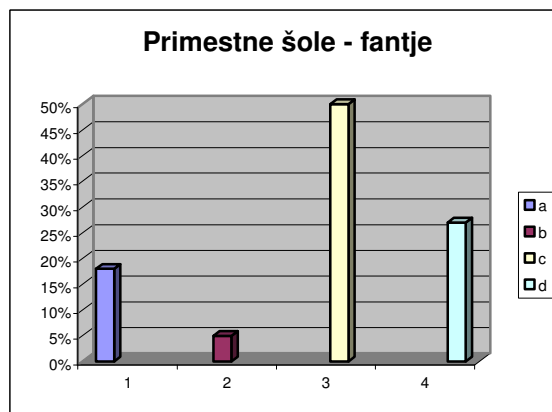
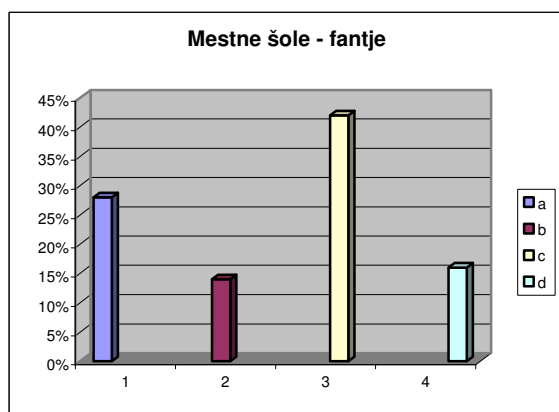


Fantje svojo stisko redko zaupajo sošolcem. Na primestni šoli je več tistih mnenj, ki vedno zaupajo svojo stisko sošolcem in tudi tistih, ki tega ne naredijo nikoli.

3. vprašanje:

Na kakšen način izraziš svoja čustva, ko dobiš slabo oceno?

- a) krivdo zvalim na učitelja in težka vprašanja, ki mi jih je zastavljal
- b) zatečem se staršem in sošolcem
- c) z učiteljem se dogovorim za izboljšanje ocene
- d) vseeno mi je

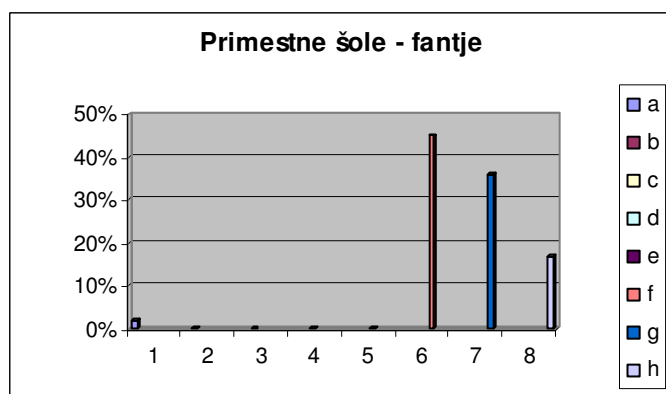
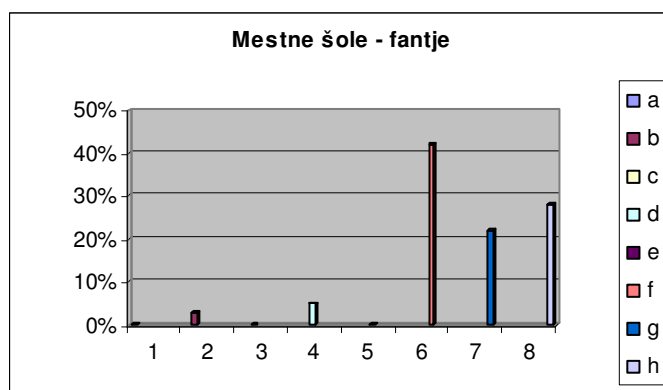


Pri tem vprašanju ni večjih razlik v izražanju čustev, ko dobijo slabo oceno. Večina je mnenja, da negativna ocena ne pomeni osebnega poraza, zato takoj stopijo v stik z učiteljem in se dogovorijo za izboljšanje ocene. Večje odstopanje je na mestni šoli, kjer četrtina fantov svoj neuspeh vidi v učitelju in v postavljanju vprašanj. Na primestni šoli je enak delež fantov, ki jim je vseeno oziroma se sprijaznijo z negativno oceno.

4. vprašanje

V kakšnem odnosu si med sošolci? Obkroži največ tri trditve.

- a) me ne marajo
- b) me opravljajo za hrbtom
- c) med sošolci nimam prijateljev
- d) me dražijo
- e) se ne pogovarjajo z mano
- f) se dobro razumemo
- g) zaupamo drug drugemu
- h) pogosto se sporečemo zaradi malenkosti

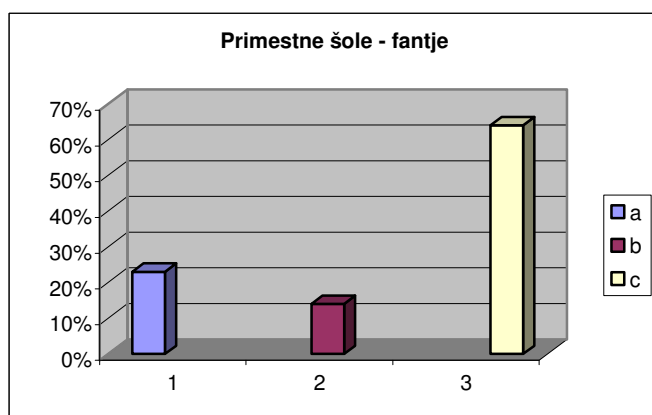
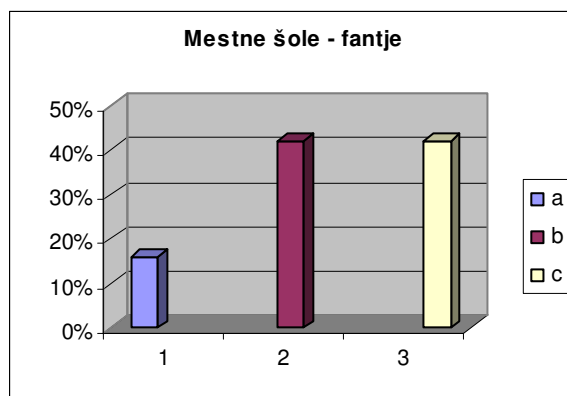


Fantje so mnenja, da se v večji meri dobro razumejo, vendar je večji delež zaupanja med njimi in manj sporov zaradi malenkosti na primestnih šolah. Na mestnih šolah so mnenja, da tudi nekateri sošolci radi izzivajo »dražijo« in jih opravljajo za hrbtom.

5. vprašanje

Kako pristopiš sošolcu, ko sta skregana?

- a) Počakam, da se on opraviči meni
- b) delam se, kot da se ni nič zgodilo
- c) se mu opravičim



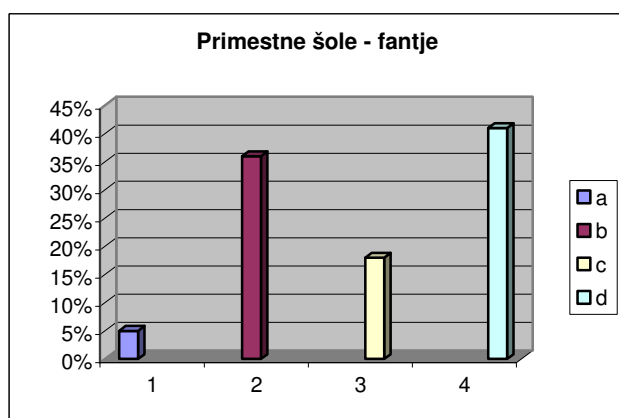
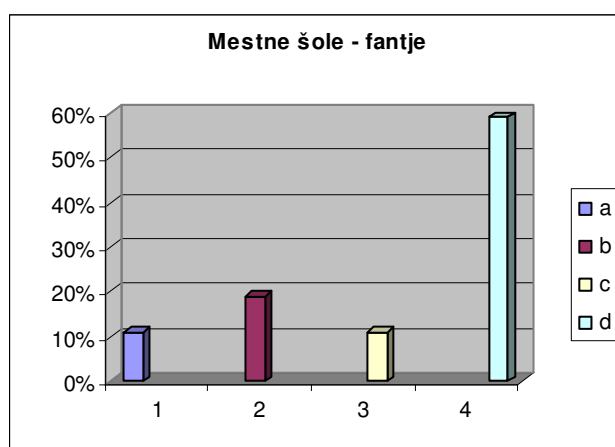
Večina fantov meni, da spore razrešijo in končajo tako, da se opravičijo drug drugemu. Na mestni šoli izstopa več kot tretjina mnenj, kjer povedo, da se delajo, kot da se ni nič zgodilo. Bistveno manjši delež tega je na primestni šoli.



6. vprašanje

Kako se počutiš, ko te sošolci izločijo pri določeni situaciji - iz pogovora, ekipe, seznama rojstnega dne?

- a) sem jezen
- b) kmalu pozabim
- c) sem žalosten
- d) mi je vseeno

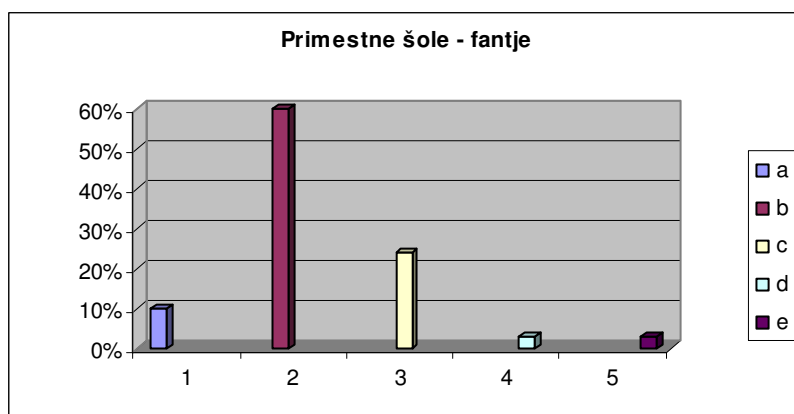
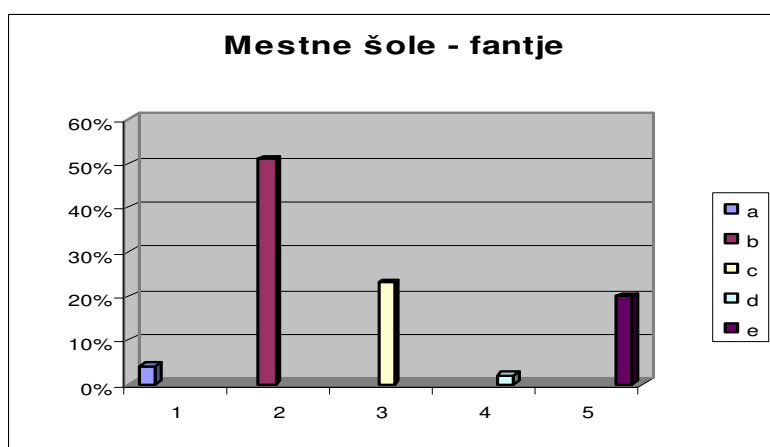


Na primestnih šolah je skoraj tretjina manj fantov, ki menijo, da jim je vseeno, če so izločeni iz vrstniške sredine kot na mestnih šolah. Višji pa je delež tistih, ki želijo to hitro pozabiti.

7. vprašanje

Kaj najraje počneš s sošolci v prostem času? Možnih je več odgovorov.

- a) z njimi nakupujem
- b) z njimi grem na pijačo ali v kino
- c) z njimi se pogovarjam po telefonu
- d) se sploh ne družim z njimi
- e) se pogovarjamo po chatu (klepetalnici)

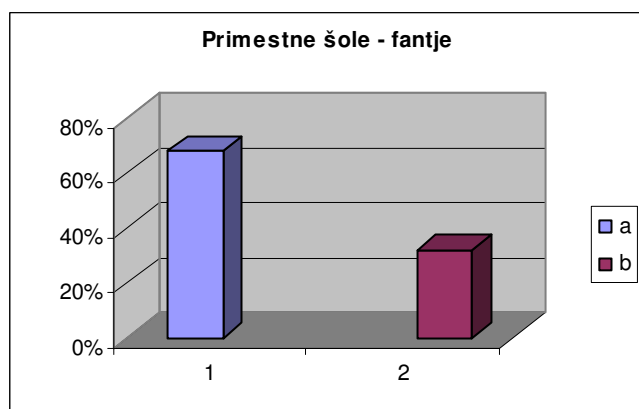
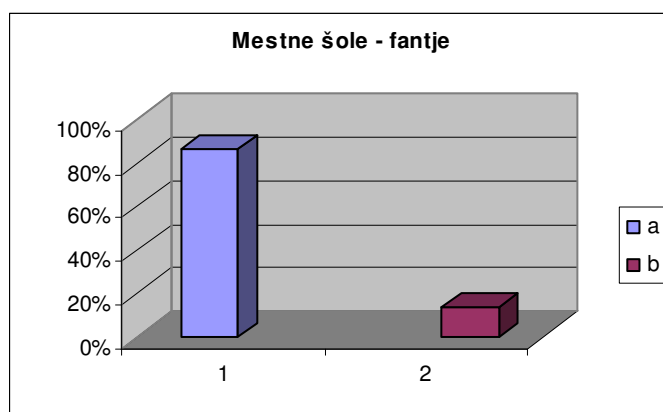


Prosti čas fantje v obeh okoljih največ preživijo v kinu, ali pa se pogovarjajo po telefonu. V mestnem okolju je več mnenj, da prosti čas preživijo s prijateljem na svetovnem spletu - klepetalnici .

8. vprašanje

S kom se bolje razumeš?

- a) s fanti
- b) z dekleti



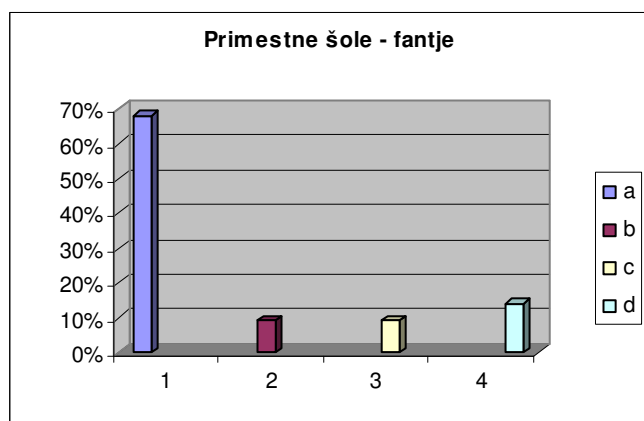
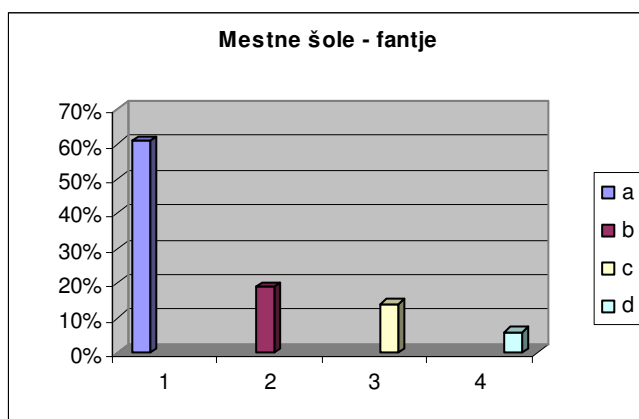
V tem obdobju je značilno, da so oblikovane skupine po spolu. V večini so mnenja, da se bolje razumejo s fanti. Manjši delež je na primestni šoli, saj je tretjina fantov mnenja, da se bolje razumejo s sošolkami in med njimi je več druženja med obema spoloma.



9. vprašanje

Zaradi česa si največkrat zasmehovan?

- a) nisem
- b) zaradi druge narodnosti
- c) zaradi videza
- d) zaradi slabih ocen

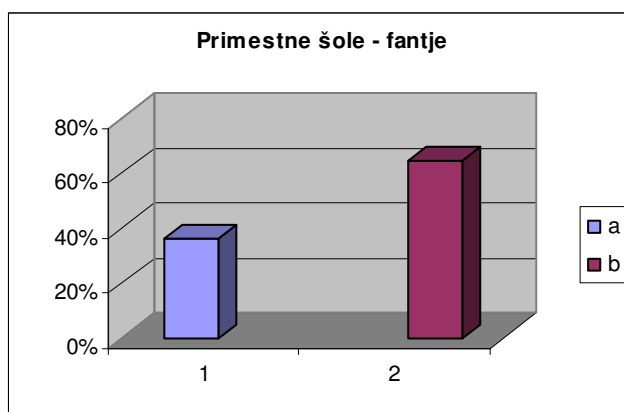
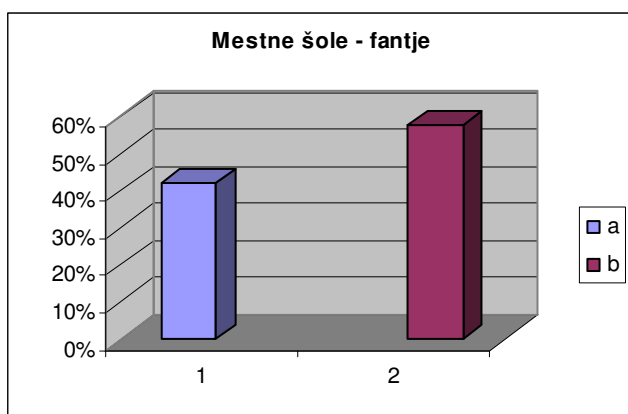


Večji delež fantov, ki niso zasmehovani, je na primestnih šolah in manj je tudi zasmehovanja zaradi druge narodnosti in zunanjšega videza. Vse več tega je na mestnih šolah.

10. vprašanje

Katero nasilje te bolj prizadene?

- a) fizično
- b) psihično



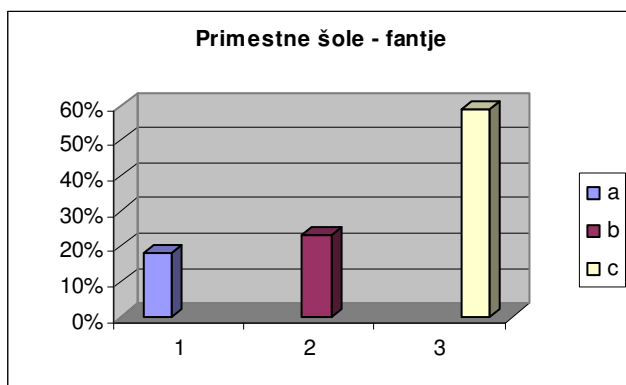
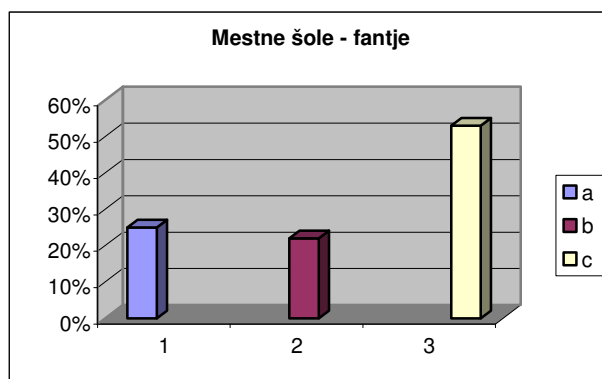
Mnenje je kar poenoteno med obema okoljema, da jih najbolj prizadene psihično nasilje. Več jih je tega mnenja na primestni šoli.

Tretjina fantov na mestni šoli je izrazila, da jih bolj prizadene fizično nasilje.

11. vprašanje

Ali so odličnjaki po tvojem mnenju:

- a) bolj zasmehovani
- b) manj zasmehovani
- c) so enakopravni z ostalimi učenci



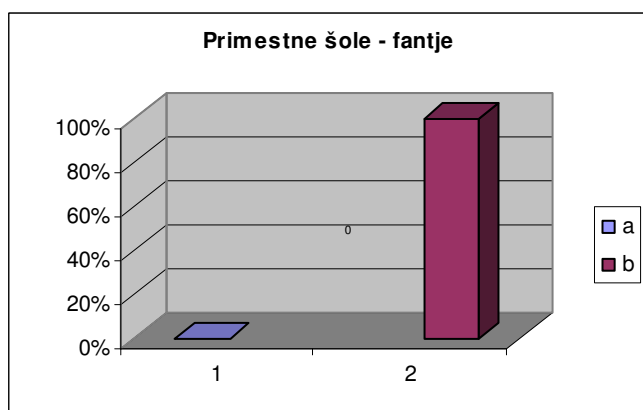
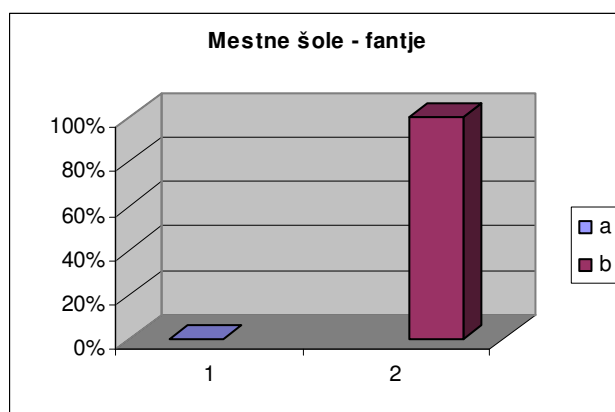
Odličnjaki so v obeh okoljih v večjem deležu njihovih mnenj enakopravni z ostalimi sošolci, vendar, če so zasmehovani, so bolj na mestnih šolah.

V enakem deležu na obeh primerjanih okoljih so mnenja, da so manj zasmehovani odličnjaki kot sošolci z drugimi uspehi.

12. vprašanje

Ali si bil žrtev spolnega nasilja?

- a) da
- b) ne



Fantje niso bili žrtve spolnega nasilja.

Primerjava med obema okoljema po spolu je pokazala, da pri nobenem vprašanju ni večjega razhajanja med fanti v odnosih med seboj in v odnosu so nasprotnega spola ter do šolske klime. Fantje tako v mestnem kot v primestnem okolju podobno reagirajo na dogajanje v medosebnih odnosih. Z večjim deležem pozitivnih čustvenih reakcij pa so kar sedemkrat potrdili našo prvo hipotezo.

5 ZAKLJUČEK

Po opravljeni obdelavi podatkov in vseh primerjavah smo ugotovile, da je v izsledkih te naloge potrjena prva hipoteza dvotretjinsko in druga v celoti.

Podatki kažejo, da v generaciji osem in devetletkarjev tako na mestni, kot na primestni šoli, so čustvene reakcije po spolu enake. Razlike so vidne v izražanju le-teh, tako med spoloma kot okoljema, v katerih živijo naši anketiranci.

V čem so ugotovljene razlike med spoloma?

Iz anketiranega vzorca fantov – iz 2. in 6. vprašanja je razvidno, da le ti zadržujejo probleme zase, se žalostijo in jim je vseeno kaj se dogaja v njihovi bližini. V tak položaj se postavijo tudi ob slabi šolski oceni. Dekleta so pokazala, da znajo doživljati večji razpon čustev, zato ker so na področju čustev v mladostnem obdobju deležna bistveno več vzgoje kot fantje. To utemeljujemo s tem, da poskrbijo matere za nas pri igri, pri pogovorih pa uporabljajo bistveno večji razpon čustev.

Razlike med spoloma v čustveni inteligenci se kažejo v tem, da so najstnice sposobne uporabljati različne veščine, kot so izločevanje iz vrstniške skupine, opravljanje za hrbtom in posredno maščevanje namesto nasilništva.

Ko so fantje jezni, svojo reakcijo hitro pokažejo in to se vidi v vprašanju 3 in 5, saj je velik delež mnenj, da krivdo za svoj neuspeh zvalijo na učitelje, jim je vseeno ali pa se delajo, kot da se ni nič zgodilo.

Fantje so pokazali svoj ponos za neodvisnost in samostojnost, zato težje navezujejo stike z nasprotnim spolom. V tej stvari pa gre dekletom veliko bolje. Izražena mnenja v 8. vprašanju so to dejstvo tudi potrdila.

6. vprašanje nam je omogočilo spoznanje, da dekleta zares doživljajo bolj širok razpon čustev kot fantje, saj so mnenja razporejena med vse trditve v skoraj enakem deležu. Fantje si v večini želijo dogodek hitro pozabiti ali pa se do tega stanja sploh ne opredeljujejo.

Iz raziskovalne naloge je razvidno, da si damo najstniki veliko opravka z medsebojnimi odnosi. Predvsem gre za vprašanje, kdaj so ti medsebojni odnosu dobri in kvalitetni in če jih znamo pravilno vzpostaviti.

V uvodu smo zapisale (stran 6), da je pravilen odnos tisti, ki vsem sodelujočim subjektom omogoča, da se spreminjajo, se učijo in postajajo boljši.

V današnjem času, ko je vedno večja želja po materialnih dobrinah, se največkrat pozablja na človečnost. Zato imajo danes tisti naši vrstniki srečo, če jih obkrožajo starši, dedki, babice in prijatelji, ki jim posvečajo vso pozornost in so aktivno udeleženi v njihovem življenju. S tem jim dajejo vzor za zdravo in odgovorno vedenje do drugih.

Ključne sposobnosti za dobre odnose so sposobnosti uživanja in sočustvovanja (empatija), poslušanje, poznavanje spretnosti nebesednega sporazumevanja in možnost shajanja s čustvi drugih.

Iz naloge se kar ponuja, da je glede na stil življenja, nujno potrebno nadzorovati čustvena odzivanja.

Prvi pogoj za to je, da je pri najstniku razvito zavedanje samega sebe. Z zavedanjem sebe se lahko najstnik nauči biti pozoren na svoja notranja stanja in prepoznati dogodke, ki povzročijo razburjanje. Vse to jim pomaga obvladovati čustva, hitreje se lahko rešijo slabega razpoloženja. Tisti najstniki, ki se zavedajo sebe, pred sabo ničesar tudi ne skrivajo. Ko se oseba s čustvom identificira, ga prepozna za svojega, lahko o njem spregovori, ga razume in ga lahko predvidi tudi takšna čustva pri drugih vrstnikih.

Če se vrstnik ne zaveda sebe, ga lahko čustva tako preplavijo, da se v njih zgubi in s tem izgubi nadzor nad svojimi dejanji oziroma nad svojim življenjem. Iz navedenih dejstev v današnjem času beremo vse več črnih kronik v katerih so udeleženi naši vrstniki, kot nasilneži nad vrstniki, starši, učitelji, med pouličnimi zmikavti. To pomeni, da je vedno več tistih mladih ljudi, ki imajo velike probleme v vživljanju v družbo.

Rešitev tega problema vidimo, da bi se v osnovnošolsko izobraževanje vključila tudi čustvena inteligenca. Vsakdo ima dve vrsti uma – tistega, ki misli in tistega, ki čuti. Od obeh je odvisno, kako delujemo vsak dan in vse življenje. To pomeni, da razum ne more delovati brez čustvene inteligence. Če obe inteligenci delujeta usklajeno in učinkovito, se posamezniku dvigne čustvena in razumska sposobnost.

Tako v okoljih, kjer se neguje čustvena inteligenca enako skrbno kot IQ, vrstniki dobro prenašajo razočaranja, se manj prepirajo in so manj nagnjeni k samouničevalnemu vedenju.

6 VIRI IN LITERATURA:

1. Dianne Schilling, 50 dejavnosti za razvijanje čustvene inteligence, Založba inštitut za razvijanje osebne kakovosti, 2000;
2. Vanda Omejc, Gabrijela Železnik, Medsebojni odnosi, revija Frka, oktober 2004;
3. Neža Krek, Čustva na skupnem imenovalcu, revija Pil plus, marec 2005;
4. internet:
http://www.housing.si/sem_25.htm
http://www.z-tangram.si/tangramdata/kazalo/čustvena_inteligenca.htm
5. Barbara Novak Škarja, Razvijanje čustvene inteligence, Vzgoja številka 23, september 2004;
6. Boštjan Trtnik, Kako vidim sebe?, Naša žena, februar 2004;
7. Branka Ribič Hederih, Otrokova samopodoba, Otrok in družina, februar 2004;
8. Dragica Sternad, Kako mladi oblikujejo svojo identiteto, Predstave o sebi se naučimo, Naša žena, september 2004;
9. Anita Prikeržnik, Samopodoba šolskega otroka, Otrok in družina, avgust 2003;
10. Helena McGrath, Prijazni učenci, prijazni razredi, DZS, Ljubljana 1996;
11. Branka Škufca, Razvoj zdrave otrokove samopodobe, Vzgoja številka 19, september 2003;
12. Daniel Goleman, Čustvena inteligenca, ZMK, Ljubljana, 1997;
13. Pamela Sims, Spodbujanje odličnosti – Vsak otrok je lahko dober učenec, Učila, Tržič, 2000;
14. Vid Pečjak, Poglavlja iz psihologije, DZS, Ljubljana, 1965;